

К о н с п е к т
у р о к у
з о с н о в
х р и с т и я н с
ь к о ї е т и к и у
8 к л а с і
н а т е м у
«Заповідь любові»

Тема. Заповідь любові

Ключовий біблійний вірш: *«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе!» (Лк. 10:27).*

1. Що ви вкладаєте у зміст слова «любити»?
2. В чому проявляється ваша любов до близьких людей?
3. В чому проявляється любов до Бога?
4. Чи ви любите себе?
5. Чи важливо людині любити самого себе?
6. Як повинна проявлятися любов до себе?

Більш точні відповіді на ці запитання ми спробуємо дати на сьогоднішньому уроці, коли детально проаналізуємо дві заповіді любові, які приніс нам Ісус Христос, а саме любові до Господа і любові до ближнього.

Опорні слова і поняття:

Ближній – людина, якій маємо допомагати і яку маємо любити.

Егоїзм – любов до самого себе, яка ігнорує любов до Бога і до ближнього.

Любов – Божа Чеснота, що означає внутрішній духовний потяг і глибоку, сердечну прихильність.

Милосердя – почуття, завдяки якому людина допомагає іншій не з вигоди, а з внутрішньої душевної потреби.

Святе Письмо каже: *«Люби Господа Бога свого всім серцем своїм, і всією душею своєю, і всією силою своєю, і всім своїм розумом, і свого ближнього, як самого себе!»*

(Лк. 10:27).

На сьогоднішньому уроці ми знайдемо відповіді на важливі для кожної людини запитання:

1. Чому любов до ближнього є водночас любов'ю до Бога?
2. Що означає любити ближнього, як самого себе?
3. Як уникнути егоїзму?
4. У чому сила християнського милосердя?

У Святому письмі дві заповіді любові передають євангелісти Лука та Марко (вчитель зачитує Лк. 10: 27 та Мк.12: 30-31).

1.1. Чому любов до ближнього є водночас любов'ю до Бога?

Біблійна історія

А один із тих книжників, що чув, як вони сперечались, та бачив, як добре Він відповідав їм, приступив та й спитався Його: "Котра заповідь перша з усіх?" Ісус відповів: "Перша: "Слухай, Ізраїлю: наш Господь Бог - Бог єдиний". І: "Люби Господа, Бога свого, усім серцем своїм, і всією душею своєю, і всім своїм розумом і з цілої сили своєї!" (Це заповідь перша!) А друга (однакова з нею): "Люби свого ближнього, як самого себе!" Нема іншої більшої заповіді над оці!" І сказав Йому книжник: "Добре, Учителю! Ти поправді сказав, що "Один Він, і нема іншого, окрім Нього", і що "Любити Його всім серцем, і всім розумом, (і всією душею), і з цілої сили", і що "Любити свого ближнього, як самого себе", - це важливіше за всі цілопалення й жертви!" Ісус же, побачивши, що розумно той відповідь дав, промовив до нього: "Ти недалеко від Божого Царства!" (Мр. 12:28-34)

Пояснення вчителя

Малятко народжується на світ. Воно слабке і безпомічне. Але його пестять мамині руки, цілують уста – і воно вперше відчуває тепло материнської любові. Дитина приходить до церкви, складає ручки у благоговійній молитві, і стає їй легко й затишно – вона відчуває тепло Божої Любові. Підліток звертає погляд на свою однокласницю і раптом бачить у ній, чого чомусь не помічав раніше – у його серці зароджується тепло любові до ближнього. Молода пара приймає важливе рішення поєднати свої серця і просить Божого благословення вступити у шлюб – серця молодих наповнюються теплом подружньої любові.

Любов завжди з нами, вона становить зміст нашого життя, породжує гармонію в навколишньому світі, наближає нас до Господа, Який Сам є Любов. Однак люди доволі часто примітивізують любов, зводять її до дріб'язковості, а тому не відчувають щастя любові. Навчитися любити по-справжньому навчають нас дві Заповіді Любові. Їх проголосив Божий Син на запитання одного з книжників, які намагалися звинуватити Христа у порушенні морального Закону, тобто Божих Заповідей, які Господь дав людям через пророка Мойсея. Ісус пояснив Божі Заповіді через Заповіді Любові. Перша з них – «Люби Господа, Бога свого...» - відображає першу скрижаль духовно-моральних обов'язків людини: визнавати і любити Єдиного Бога, не творячи собі кумирів; не взивати Його Імені надаремно; святий день на честь Господа святкувати. Друга – «Люби свого ближнього...» - засвідчує другу скрижаль Божих Заповідей: шанувати батька й матір; не вбивати; не чинити перелюбу; не красти; не свідчити неправдиво; не пожадати жінки ближнього свого та того, що є його власністю.

Найвищою потребою кожної людини є прагнення до Бога: «Боже – Ти

Бог мій, я шукаю від рання Тебе, душа моя прагне до Тебе, тужить тіло моє за Тобою» (Пс. 62(63):2). Любити Бога означає славити Його як Творця, бачити Господа у кожному чудовому куточку природи, у кожній людині, у кожному дні нашого життя. Славимо Господа молитвою і добрими ділами, праведним життям. Любити Бога означає довіряти Йому, дякувати за Його Милосердя, просити про допомогу і благословення. Любити Господа означає служити Йому – постійно відвідувати храм Божий, бути свідомим учасником Божественної Літургії, чинити в житті, як робить Всевишній. Приклад такого життя продемонстрував нам Син Божий Ісус Христос. Його земне служіння означало постійну допомогу ближньому: пораду, підтримку, потішання, навчання, оздоровлення, воскресіння з мертвих, жертву власним життям на хресті. Тому-то любити Господа й означає любити ближнього. Христос називає дві Заповіді Любові однаковими (Мт. 22:40).

Любити Господа заважають нам наші гріхи, заздрість, гнів і ненависть щодо ближнього. Дуже часто вбачаємо у ближньому суперника і не бачимо в ньому творіння Господнього, образу і подоби Божого. Оскільки всі ми походимо від одних прародичів, то є братами й сестрами, а хіба можна не любити брата чи сестру? Тож нашим ближнім є не лише мати чи батько, друг чи сусід. Це і той, кого випадково зустріли в маршрутці чи на ринку, і той, хто вчинив нам зло, вдарив нас по правій щоці своєю насмішкою чи тим, що випередив нас у чомусь.

Та потрібно запам'ятати: тільки полюбивши ближнього, полюбимо Господа і заслужимо на Його любов.

1.2. Вправа «Поміркуй і дай відповідь»:

1. Чому Христос проголосив дві Заповіді Любові?
2. Що пообіцяв Син Божий книжникові, який відразу зрозумів і правильно потрактував Заповіді Любові?
3. Як Заповіді Любові пов'язані з десятьма Божими Заповідями?
4. Що означає любити Господа?
5. Що заважає нам любити Його?
6. Чому любов до Господа неможлива без любові до ближнього?
7. Наведіть якомога більше синонімів до слова «любити»?
8. Чи легко тобі виконувати Заповідь Любові?

1.3. Вправа «Заповни таблицю прикладами з життя»:

Любов		
Бога до людини	людини до Бога	людини до людини

2. 1. Що означає любити ближнього, як самого себе?

Навчаючи любити ближнього, Христос закликає нас полюбити себе. Хіба ми любимо себе, якщо все життя віддаємо розвагам і не замислюємося про життя вічне? Хіба ми любимо себе, коли, потонувши у гріхах, продаємо душу сатані? Хіба ми любимо себе, коли робимо своє тіло рабом пристрастей, а душу – невольницею ідолів та кумирів?

Полюбити себе означає побачити в собі Образ і подобу Божу, творіння Всевишнього, відповідальне за свою і долю світу, панувати над яким Господь поставив людину. «Ти виткав мене в утробі матері моєї, - прославляю Тебе, що я давно утворений! Дивні діла Твої, і душа моя відає вельми про це!» (Пс. 138(139):13-14). Маємо усвідомити свою цінність у Божому Промислі: «... ти став дорогий в Моїх очах, шанований став, і Я тебе покохав...» (Іс. 42:4). І цінність наша у близькості до Бога («... на долонях Своїх тебе вирізьбив я...», Іс. 49:16), у чистоті серця і помислів, у праведності життя, до яких закликає нас Небесний Отець. Любити себе означає цінувати Божі Дари нам – християнські чесноти, індивідуальні здібності й таланти. Любити себе – це й прийняти свої фізичні недоліки (низький ріст, каліцтво, заїкання і т.п.), усвідомити, що людину тільки зустрічають за зовнішністю, а проводжають за розумом і моральними якостями. Тому любити себе – це щоденно відкривати духовне багаття, життя Бога в нашій душі.

Якщо навчимося поважати в собі вартісну, самодостатню особистість, духовно багату і відповідальну перед Господом, відкриються нам очі на те, що таким же Божим творінням є й кожен ближній, який заслуговує на нашу любов і повагу до його гідності, яких би недоліків він не мав, як би не ставився до нас.

Повчальні оповідання

1. Підлітки насміхалися над своїм убого вдягненим товаришем: «Ти ж християнин, - кпили. - Якщо Бог тебе любить, чому не заопікується тобою? Чому не скаже комусь, щоби дав тобі якийсь пристойний одяг». Ці слова дуже вразили хлопця, але він з гідністю відповів: «Я думаю, що Він саме так і каже людям робити, але вони Його не слухають».

2. Юнаки спостерігали, як вісімдесятилітній дідусь садив абрикосове дерево. Вони запитали старого: «Ви ще сподіваєтеся їсти з нього плоди?» Старий, спираючись на лопату, відповів: «Певно, що ні. Але ціле життя я їв абрикоси з дерев, яких не садив. І мені достатньо того, що ці абрикоси будете їсти ви» (*Поль Вортон*).

1.2. Вправа «Поміркуй і дай відповідь»:

1. Що означає полюбити себе?
2. Як навчитися любові до ближнього?
3. Чому підлітки, які знущалися над убого вдягненим хлопцем, не чують Голосу Божого?
4. Який урок любові до ближнього дав юним дідусь, який садив абрикосове дерево?
5. Поясніть формулу: *любов до себе = вдячність Богу*.

2.3 Вправа «Впиши пропущені слова»

Знайшовши відповідні місця у Біблії, впиши в поданий текст пропущені слова, вибравши їх із довідки:

- а) А вам, хто слухає _____, кажу: любіть своїх _____,
робіть добро тим, хто вас _____, благословляйте тих, хто вас _____, моліться за тих, хто вас _____. Не відповідайте _____ на зло. Тому, хто _____ тебе по _____, підстав ще й _____, а тому, хто у тебе _____, не борони й _____ відібрати. (Мт. 5:39,40,44)
- б) З людьми _____ так, як хочете, щоб вони _____ з вами.
- в) Не звинувачуйте інших - і вас не _____.
- г) Що тільки вчинили ви _____ з найменших братів Моїх цих, - те і _____ ви вчинили. (Мт.25:40)

Слова для довідки: *вдарить, ворогів, вчинили, другу, забере, звинувачуватимуть, злом, Мене, ненавидить, переслідує, плаща, проклинає, сорочку, чинить, щоці, одному, Мені.*

3.1. Як уникнути егоїзму?

Є чимало людей, які не люблять себе через певні фізичні недоліки, відсутність приємних їм здібностей, безвольність щодо гріха тощо. Та ще більше таких, які люблять себе занадто сильно, мають гріх гордині. Любов у них постійно кружляє навколо власного «Я», тому й називають їх егоїстами (від. грецького *ego* – “я”). Егоїст бачить лише свої потреби, бажання, здібності, таланти, чесноти, велич своєї особи. Близній для егоїста має служити його забаганкам або ж є небезпечним суперником, тому його треба принизити, знеславити, морально (або й фізично!) знищити. Егоїст, який не любить ближнього, не любить і Господа, а тому приречений на Каїнове тавро самотності, замкнутості, а то й зневаги. Щоб врятуватися від цього тавра, слід наполегливо працювати над душевним очищенням. Ти вважаєш, що найкраще у класі знаєш математику чи є найвправнішим на уроці фізкультури, - порадій тому, як твій однокласник швидше за тебе пробіжить дистанцію чи розв’яже задачу. Тобі здається, що вчитель недооцінює твої здібності, - попрацюй додатково, допоможи товаришеві. Тобі заздять однокласники, що маєш найкращу ручку, - не втішайся цим, а підкажи, де можна придбати її, дай покористуватися. Тобі здається, що батьки не люблять тебе, - полюби їх, забудь про образи і відкрий своє серце.

Позбувшись гордині та егоїзму, полюбивши Бога та ближнього, вже тут на землі відчуватимемо рай у своїй душі.

3.2. Вправа «Поміркуй і дай відповідь»:

1. Хто такі егоїсти?
2. Що означає очистити серце від гордині?
3. Як часто тебе навідують егоїстичні настрої?

4.1. У чому сила християнського милосердя?

Альтернативою егоїзму та гордині часто в нашому житті виступає милосердя. Людина, яка думками і діями здатна поспівчувати ближньому, вже не відчуває себе самотньою, вона швидко долає бар'єри заздрості, непорозуміння, ненависті. Милосердям ми наслідуємо Самого Христа. Саме Син Божий навчав людей семи ділам милосердя щодо тіла і семи ділам милосердя щодо душі. Прикметними рисами милосердя є безкорисливість, щирість, таємність. Милосердя, за словами Івана Золотоустого, очищує будь-який гріх. Милосердя робить життя людини мирним, спокійним, радісним. Хто є милосердним у земному житті, заслужить у Всевишнього щастя в житті Вічному.

4.2. Вправа «Поміркуй і дай відповідь»:

1. Чому небезпечно бути байдужим?
2. Як ми можемо допомогти своїм ближнім?
3. У чому проявляється милосердя Небесного Отця?
4. Чим запам'яталося нащадкам життя Святого Угодника Миколая?
5. Чому милосердя неможливе без добрих справ?
6. Що означає безкорисливе милосердя?
7. Чому милосердя має бути втаємниченим?
8. Що таке тілесна і духовна милостиня?

4.3. Вправа «Заповни таблицю», навівши приклади з повсякденного життя, історії, художньої літератури, Біблії:

<i>Діла милосердя щодо тіла ближнього</i>	
Голодного нагодувати	
Спраглоного напоїти	
Нагого зодягнути	
Подорожнього в дім прийняти	
Ув'язненого відвідати	
Недужого навідати	
Померлого поховати	
<i>Діла милосердя щодо душі ближнього</i>	
Грішника навернути	
Невігласа навчити	
Тому, хто сумнівається, дати добру раду	
Сумного потішити	

Кривду терпеливо переносити	
Образу самим серцем прощати	
Молитися за живих і померлих	

VI. Закріплення вивченого матеріалу.

1. Робота в групах.

Клас ділиться на дві групи.

Щоб краще зрозуміти, чому саме ми повинні любити себе, подумайте над такими тезами:

I група. Щоб любити Бога, потрібно любити ближнього.

II група. Щоб любити ближнього, потрібно любити себе.

Завдання. Доведіть правильність або хибність даних тверджень.

Через 5 хвилин кожна група наводить відповідні аргументи.

Передбачувані відповіді дітей:

I група:

- ті, які щиро люблять Бога, бачать «сліди Господні» у природі та кожній людині;
- наше ставлення до Бога є віддзеркаленням ставлення до ближнього;
- коли людина допомагає ближньому, то вона служить Богу, про це сказано у притчі про овець і козлів;
- «Хто каже, що він у світлі, а ненавидить брата свого, той у темряві досі. Хто любить брата свого, той у світлі перебуває...» (I Ів. 2: 9-10);
- «Усе, що ви зробили одному з Моїх братів найменших — ви Мені зробили (Мт. 25: 40).

II група:

- щоб полюбити ближнього, тобто у кожній людині побачити Бога, потрібно полюбити себе;
- людина, яка не любить себе, не пізнала ще Божої любові, хоча Господь любить нас такими, якими ми є;
- ми повинні усвідомити свою вартість і цінність у Божих очах;
- потрібно відшукати у собі ті таланти, які нам дав Господь, розвивати і примножувати їх та дарувати іншим;
- ми повинні бути вдячні Богові за дар життя, за батьків;
- полюбити себе — це прийняти свої недосконалості, обмеження, які не можна змінити (наприклад, певні фізичні вади);
- любити себе — це не губити своє життя шкідливими звичками;
- потрібно побачити Бога, Його життя в собі, тоді не важко буде побачити Бога в інших.

VII. Узагальнення і систематизація знань.

Бесіда за питаннями.

1. *Що допомагає людині змінити свою душу? (Любов: «Любов, отже, — виконання закону» (апостол Павло)).*
2. *Чи заперечують Заповіді любові Заповіді Божі, отримані Мойсеєм? (Ні. Із першої Заповіді любові випливає три перших Заповіді Божих, а із другої — сім наступних; хто виконує Заповіді любові, той виконує Заповіді Божі).*
3. *Чи можна сказати, що той, хто любить ближнього, той виконує обидві заповіді любові, а одночасно й інші?*
 - Так. Адже, коли ми любимо ближнього, то в кожній людині бачимо Бога і цим самим любимо Його.
 - Наша любов до ближнього проявляється в ділах милосердя, в добрих вчинках до них, а це має найбільшу цінність в Божих очах.
 - Якщо вам важко в певні моменти проявити милосердя чи любов до ближнього, скористайтеся порадами блаженної Терези Калькуттської: «Люди бувають нерозумні, нелогічні та егоїстичні — все одно прощайте їх».
 - Якщо ви проявили доброту, а люди звинувачують вас у таємних корисливих мотивах — все одно проявляйте доброту.
 - Якщо ви досягли успіху, то у вас може з'явитися велика кількість удаваних друзів і справжніх ворогів — все одно досягайте успіху.
 - Те, що ви будували роками, може зруйнуватися в один момент — все одно будуйте.
 - Якщо ви будете чесними і відвертими, то люди будуть обманювати вас, — все одно будьте чесними і відвертими.
 - Якщо ви здобули безтурботне життя, вам будуть заздрити, — все одно будьте щасливі.
 - Добро, зроблене вами сьогодні, люди забудуть завтра — все одно творіть добро.
 - Врешті-решт, ви самі переконаєтесь, що це все між вами і Богом, що все це ніколи не було між ними і вами.

VIII. Підсумок уроку.

1. Розгляньте схему. Спробуйте встановити її символічне значення..

Дорога — шлях до Царства небесного.
Рейки — це дві Заповіді Любові.
Шпали — 10 Заповідей Божих.

2. Запам'ятай!

**Любити Бога неможливо без любові до ближнього,
а любити ближнього неможливо без милосердя**

ІХ. Домашнє завдання.

1. Написати твір-роздум на одну із тем:
Чому деяким людям важко полюбити себе?
Чому існує егоїстична любов?
2. **Молитва.**

Додаток 1.

Етичний практикум.

Як проявляти милосердя?

Навідай самотню людину похилого віку.

Для цього попередньо прочитай молитву: *«Молодим був я і вже постарівся, але не бачив покинутого праведника і його нащадків, які просили б хліба. Увесь час його рука щедра і він позичає, і рід його буде благословенний» (Псалом 36/37).*

Дотримуйся алгоритму спілкування зі старшими:

1. *Пам'ятай, що спілкування з досвідченими і мудrimi старшими людьми може неабияк посприяти твоєму зростанню.*
2. *Зберігай доброту і лагідність при спілкуванні.*
3. *Прислухайся і вухами, і серцем до людини, яку будеш відвідувати.*
4. *Пообіцяй згадувати про старших у молитві, аби вони могли сміливо і з надією зустріти своє вічне майбутнє.*

Підготуйся до бесіди за такими запитаннями:

- *Яким було ваше життя, коли ви були в моєму віці?*
- *Яким був найщасливіший період вашого життя?*
- *Якою була найскладніша проблема, яка вам запам'яталася?*
- *Як ви її розв'язали?*

- *Що ви вважаєте найбільшим благословенням свого життя?*
- *Чи відчуваєте ви іноді самотньо?*
- *Як ви боретесь з самотністю?*
- *Що вам найбільше не подобається у старінні?*
- *Чи відчуваєте ви любов інших на собі? Як?*
- *У вас є родичі, які допомагають вам матеріально чи духовно? Чи взагалі ви маєте від когось якусь підтримку?*
- *Ви багато часу проводите у молитві? Що висловлюєте у своїх молитвах?*
- *За чим ви найбільше сумуєте?*
- *Чи маєте Ви друзів і чи за останні роки знайшли багато нових?*

Виконай прохання людини старого віку, допоможи їй добрими ділами, які підкаже тобі серце.

Після відвідин подумай над питаннями:

- *Якою була твоя перша реакція на відвідання цієї особи?*
- *Якщо старіння є Божим задумом стосовно продовження створення, то чи є благословенням довгі роки життя? Чому?*
- *Чи приносить тобі радість можливість прислужитися таким людям? Чому?*
- *Чи почував(-ла) ти себе комфортно у товаристві цієї людини? Чому?*
- *Як ви дізналися про деякі проблеми, пов'язані зі старінням?*
- *Які фізичні недуги не дають спокою людям похилого віку?*
- *Який біль вони відчувають у глибині душі?*
- *Чи можна пов'язати цей біль із тим, що у світі колись запанував гріх? Поясни.*
- *Чи відчуваєш ти відповідальність за людину, яку відвідуєш, і потребу допомогти? Чому?*
- *Чому дехто вважає, що з любов'ю служити старшим людям чи тим, хто при смерті дуже важко?*
- *Чи мають старші люди і вмираючі якусь особливу роль у житті Церкви? Опиши цю роль.*

Підготуй короткий усний звіт про свої роздуми.